

7. Paleodemography: Age Distributions from Skeletal Samples / ed. by R. D. Hoppa, J. W. Vaupel. Cambridge : Cambridge University Press, 2008. 276 p.

УДК 94(4/5)"1945/1955"

Данило МАЧКОВ,

здобувач 4 курсу першого (бакалаврського) РВО спеціальності 014
Середня освіта, спеціалізації 014.03 Історія Навчально-наукового
педагогічного інституту імені В. О. Сухомлинського Національного
університету кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв,
науковий керівник: Буглай Н.М., д.іст.н., професорка

ТРАНСФОРМАЦІЇ В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

***Анотація.** Друга світова війна в країнах Центрально-Східної Європи призвела до масштабних змін. На ситуацію в регіоні впливали як внутрішні, так і зовнішні чинники. Після короткого періоду народної демократії в країнах регіону встановлюються нові тоталітарні комуністичні режими. Наслідки цих процесів визначили подальший соціально-економічний розвиток регіону на десятиліття вперед.*

***Ключові слова:** Друга світова війна, Центрально-Східна Європа, економічна криза, політичні трансформації, територіальні зміни, комуністичні режими.*

Друга світова війна дуже вплинула на становище країн Центрально-Східної Європи, залишивши після себе глибокі рани та масштабні втрати. Регіон зазнав людських втрат, які обчислювалися мільйонами і включали як військових, так і мирне населення. Найбільшого удару внаслідок війни зазнали: Польща, Югославія, Угорщина та Чехословаччина, де рівень загибелі серед цивільного населення був одним із найбільших у Європі. Окрім демографічних втрат, війна викликала суттєві зміни в етнічній

структурі населення регіону. Примусові депортації стали частиною післявоєнного врегулювання, спрямованого на зменшення міжетнічної напруги, яка загострилася через воєнні конфлікти та співпрацю частини місцевого населення з нацистським режимом. Мільйони німців були змушені покинути Польщу, Чехословаччину, Угорщину, Румунію, Югославію, Данію, Австрію. 700 тис. угорців переселились з Чехословаччини до Угорщини, сотні тисяч поляків змушені були залишити українські, білоруські та балтійські землі. В СРСР знову відбувалися масові насильницькі міграції населення, кількісні обсяги яких важко точно підрахувати [1, с.267].

В країнах Центрально-Східної Європи глибоких руйнувань зазнала економічна структура країн, що відкинуло розвиток регіону на кілька десятиліть назад. Основні промислові центри, транспортна інфраструктура і сільське господарство зазнали значних пошкоджень або були повністю знищені. В цілому виробництво промислової продукції в 1945 р. складало приблизно 50 % довоєнного рівня [2, с.295].

Після завершення Другої світової війни країни Центрально-Східної Європи постали перед вибором шляхів економічного відновлення. Проте з огляду на політичні чинники, вони не отримали доступу до американської програми допомоги за планом Маршалла, яку активно використовували країни Західної Європи. Натомість їхнє відновлення здійснювалося в рамках радянської централізованої моделі, яка включала націоналізацію ключових галузей, примусову колективізацію сільського господарства та обмеження приватного підприємництва. Запровадження планової економіки дозволило швидко відновити промислове виробництво, але водночас створило серйозні диспропорції в регіональному розвитку. Значна частина ресурсів скеровувалася на розвиток важкої індустрії, що суттєво стримувало розвиток легкої промисловості та сфери послуг. Крім того, примусова колективізація у сільському господарстві спричинила зниження продуктивності, яке в окремих країнах, таких як Польща й Угорщина,

призвело до продовольчих криз та соціальних заворушень. Війна також докорінно змінила політичний курс країн Центрально-Східної Європи, чим лише посилила розкол між Східним і Західним блоками. Звільнення регіону від нацистської окупації стало можливим завдяки активним діям Червоної армії, яка забезпечила політичний вплив Радянського Союзу на створення нових повоєнних урядів. На початковому етапі владу в більшості країн регіону взяли коаліційні уряди Народних фронтів, які включали представників соціалістичних, комуністичних і демократичних сил. Та вже у перші повоєнні роки комуністичні партії, спираючись на підтримку СРСР, поступово усунули своїх політичних опонентів. До кінця 1940-х років у регіоні встановилися тоталітарні режими, які ліквідували демократичні інститути, спричинили хвилі репресій та запровадили жорсткий ідеологічний контроль над суспільством. Важливим інструментом закріплення радянського впливу стало включення країн Центрально-Східної Європи у сферу впливу через створення військово-політичних та економічних союзів. У 1949 році була заснована Рада економічної взаємодопомоги (РЕВ), а в 1955 році – Організація Варшавського договору (ОВД). Ці структури остаточно закріпили поділ Європи на дві протилежні системи: капіталістичну та соціалістичну.

Повоєнний перерозподіл територій докорінно змінив карту Центрально-Східної Європи. Найбільш суттєвими змінами стали: зміщення польського кордону на захід; втрата Підкарпатської Русі Чехословаччиною; зменшення території Угорщини [3, с.152]. Ці територіальні зміни супроводжувалися масовими депортаціями населення, що викликало серйозні соціальні наслідки та етнічні конфлікти.

Отже, наслідки Другої світової війни для країн Центрально-Східної Європи виявилися надзвичайно масштабними й тривалими. Війна призвела до величезних людських втрат, значних економічних руйнувань, змін державних кордонів і суттєвих демографічних зрушень. У політичній площині головним результатом стало встановлення комуністичних

режимів, які визначили подальший напрям розвитку регіону. Посилення впливу Радянського Союзу призвело до включення цих країн у соціалістичний блок, що стало однією з важливих передумов початку Холодної війни.

Список використаних джерел

1. Туркот М. В. Displaced persons у повоєнній Європі (польські та українські біженці у другій половині 40-х рр. XX ст.) // *Українська орієнталістика* : [зб. наук. пр.]. 2007–2008. Вип. 2-3. С.266–268.
2. Сухушина О.В. Економічні наслідки Другої світової війни для слов'янських країн Центральної та Південно-Східної Європи // *Сторінки воєнної історії України*. 2002. Вип. 6. С. 292–295.
3. Держалюк М. Формування кордонів у Центрально-Східній Європі за наслідками Другої світової війни // *Сторінки воєнної історії України*. 2015. Вип.17. С. 152–168.

УДК: 930.1(477.73)

Владислав МИРУН,

аспірант Навчально-наукового педагогічного інституту імені
В. О. Сухомлинського Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Миколаїв,
науковий керівник: Рижева Н.О. д.іст.н., професорка

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСОРА КРЮЧКОВА Ю.С. З ІСТОРІЇ ТА ТОПОНІМІКИ МИКОЛАЄВА

Анотація. Історичне краєзнавство є актуальним напрямком регіональних досліджень в умовах глобалізації сучасного світового історико-культурного простору. В цьому контексті важливими є дослідження професора Крючкова Ю.С. В статті проаналізовано основні